

Sügelised

Sügelised on vana haigus, mida on tuntud juba umbes 2500 aastat. **Haigus põhjustab tugevat sügelemist, eriti öhtul ja öösel ning on väga nakkav.**

Sügelisi tekitab väike nahalest *Sarcoptes scabiei* var. *hominis*, mis on vaevalt inimsilmale nähtav (mõnikord näha väikse valge täpina naha pinnal).

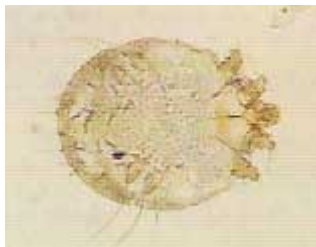
Sügelised võivad nakatada lapsi, noorukeid ja vanureid, harva imikuid. Haigust tuleb kahtlustada, kui lähikontaktsetest keegi veel sügeleb. Sageli aga ei pruugi inimene sellest teadlik olla.

Kuidas sügelised levivad

Sügelised levivad nahakontakti kaudu inimeselt, kes haigust põeb. Kontakt ei pruugi olla pikk, piisab ka käe hoidmisest. Sügelisest võib säiluda elavana inimesest eemal kuni 2 päeva; seetõttu nakatumine voodipesu, riiete ja esemete kaudu on võimalik, kuid vähem tõenäoline. Nakatumist soodustavad ja lesta tõmbavad ligi soe keskkond ja kehalõhnad. Sügelised ei levi loomade kaudu.

Milline on sügelisesta elutsükkel

Inimese nahale sattudes 10-15 lesta paarituvad, mille järgselt isane lesta sureb. Emale lesta kaevab lõugade ja esijalgade abil käigu naha ülemisse kihti, kuhu ta asetab kuni 3 muna päevas 30 – 60 elupäeva jooksul. Tüüpiliselt elutseb nahas 11 täiskasvanud emaslesta nakkuse ajal. Küpsed sügelisestad arenevad vähem kui 10% munadest 10-14 päevaga. Nüüdsest on nad taas võimelised paarituma ja inimest nakatama.

Kuidas sügelised välja näevad

Lööve ilmneb tavaliselt sümmetriliste, väikeste, punaste ja sügelevate kühmukestena (vistrike või putukahammustuste sarnased), tüüpiliselt randmete piirkonnas, sõrmede vahel, küünarnukkidel, mehe sugutil. Teised tavalised kohad on kaenla-alused, tuharad, kõht, reied, talla-alused, rindadealused voldid. Lööve võib levida ka mujale jäsemetele ja kehale. Vaid väga harva esineb sügelisi näo või pea piirkonnas. Kratsimise tagajärjel võivad lisanduda punetus ja koorikud.

Lastel võib mõnikord leida mädavillikesi, tavaliselt peopesades ja talla all.

Lööbe väljanägemine võib muutuda, kui kaasub bakteriaalne infektsioon või kui on kasutatud paikseid hormone.

Mõnikord võib nahal näha ka hallikas-pruune, 2-3 mm sügeliskäike, mille lõpus on väike villike või kühmuke.

Millest on põhjustatud naha sügelemine?

Sügelemine on tingitud organismi allergilisest reaktsioonist sügelislestadele, nende munadele ja väljaheidetele. See tekib tavaliselt 2-4 nädalat peale nakatumist. Enne seda võib patsient haigust edasi anda teistele inimestele. Inimestel, kes on eelnevalt sügelisi põdenud, võib sügelus tekida mõne tunni kuni mõne päeva jooksul.

Sügelemine on eriti intensiivne öösel, soojas keskkonnas (ka peale sooja dušši).

Diagnoosimine

Enamus juhtudel saab sügelisi diagnoosida tüüpiliste nahalöövete ja kaebuste järgi (vt.eespool).

Diagnoosi saab kinnitada nahakaape materjali uurimisega mikroskoobi all, kuid sügelislest või tema munad leitakse vaid 50% juhtudel. Eriti raskeks teeb hindamise tugevalt ärritunud nahk ja kratsimisjäljed, mis muudavad hindamise praktiliselt võimatuks. Keerulisel juhul võib aidata nahatüki võtmine.

Võimalik on teha viltpliiatsi test: tõmmake viltpliiatsiga üle lööbe ja seejärel puhastage tint alkoholiga ära. Sügeliskäikudes imendub tint sügavamale, muutes selle nähtavaks.

Sügelisi on mõnikord raske eristada nahapõletikust või nõgestõvest, samuti putuka hammustustest.

Ravi

Õige diagnoosi korral on ravi üldiselt väga efektiivne.

Raviks kasutatakse sügelislesta hävitavaid preparaate. Eestis on saadaval:

5% permetriin (**Nix kreem**) - käsimüügiravim. Kreem jäetakse peale 8-12 tunniks. Sobib juba alates 2.elukuust.

allethrinum+piperonylbutoxidum (Spregal aerosool) - käsimüügiravim. Jäetakse peale 8-12 tunniks.

20% benzylibenzoat salv - käsimüügiravim. Kasutatakse 1x/p 3 päeva ja pestakse maha peale igat 24-tunnist toimeaega.

10% väävlisalv – see on vana efektiivne ravivahend, mida kasutatakse veel tänapäevalgi. Salv valmistatakse apteegis arsti retsepti alusel. Väävlisalv sobib ka väga väikestele lastele ja rasedatele. Seda kasutatakse 1x/p 3 päeva ja pestakse maha peale igat 24-tunnist toimeaega.

Ravijuhend:

Kandke ravimit kogu kehale lõuast taldadeni, eelistatult õhtul enne magama minekut. Alla 2a. lastel, vanuritel ja nõrgestatud vastupanuga isikutel ravige ka nägu ja peanahka. Hoidke vahendit enne mahapesemist peal ettenähtud aeg; kui vahepeal pesete nahka, tuleb ravimit sinna kanda uuesti.

Pehme harja abil kandke ravimit ka küünte alla. Küüned lõigake lühikeseks.

Kaasuvate koorikute ja infektsiooni korral on vajalik ka antibakteriaalne ravi.

Ravida tuleb kõiki lähikontaktseid, sõltumata sellest, kas nad sügelevad või mitte.

Peske voodipesu ja käterätid (soovitavalt 60 kraadi juures), samuti riided, mida kandsite vastu ihu viimase nädala jooksul. Vaibad ja mööblikatted võib puhastada tolmuimejaga.

Ravi on soovitatav korrata nädala pärast, kuna juba olemasolevatest munadest kooruvad vastsed ja hilisemad lestad võivad patsienti uuesti nakatada.

Ärge kasutage ravimit rohkem kui ette nähtud; see võib ärritada nahka.

Sügelemise vähendamiseks võib kasutada **antihistamiinseid** preparaate.

Paranemine

Enamus inimestel taandub sügelus mõne päeva jooksul. Kui seda ei juhtu, ei viita see tingimata ebaefektiivsele ravile. Mõnikord võib lööbe ja sügeluse taandumine lesta hävitamise järgselt võtta aega 4-6 nädalat ja rohkem, mis on tingitud järgmistest põhjustest:

Naha pinnale on jäänud surnud lestad, mis endiselt kutsuvad esile allergilise reaktsiooni; lööve ise ei ole enam nakkav. Aidata võib paikne steroidkreem.

Sügeliste tuisetusena võib tekkida nahapõletik, mis võib olla tingitud lestast endast, kratsimisest, ravivahenditest või muudest faktoritest. Raviks kasutatakse baaskreeme ja **paikseid steroide**.

Diagnoos ei pruugi olla õige. Sügelisi võib kergesti segi ajada mitmete teiste seisunditega, eriti nahapõletiku e. dermatiidiga. Mõnikord ravitakse sügelisi "igaks juhuks", et vältida ülekannet teistele inimestele.

Ravile allumatus. Harva võivad sügelised olla väga resistentsed ravivahendile. Sellisel juhul tuleks kontakteeruda arstiga; tõenäoliselt määratakse teile teine ravim. Resistentsel juhul võib aidata suukaudne ravim ivermectin, mida hetkel Eestis veel saadaval ei ole.

Sügeliste vältimine

Sügelisi on raske vältida, kui keegi teie lähedastest on nakatunud. Kindlasti tuleb teil end samaaegselt profülaktiliselt ravida. Oluline on isiklik kaitse, vaid isiklike tarbeesemete kasutamine ja kontakti vältimine nakatunuga.